

Caracteristicile limbajului Intr-o poezie traditionalista studiată

Imaginarul poetic traditionalist

Aci sosi pe vremuri (Ion Pillat)

Introducere

Traditionalismul este o orientare estetica din perioada interbelica ce a evoluat în paralel cu modernismul (teoretizat de Eugen Lovinescu) și a fost teoretizat de Nichifor Crainic. Se caracterizează prin atașament față de valorile trecutului, prin redescoperirea spațiului rural și a tradițiilor. Deși teoretic se vorbește despre două orientări în perioada interbelică, criticii literari susțin în ultimele decenii existența unui singur curent general extins între cele două războaie mondiale, respectiv modernismul. Când Nicolae Manolescu susține că "traditionalismul e un stil, o formulă inventată de poeții moderni ieșiți adesea din școala simbolismului", de fapt reia observațiile lui Calinescu referitoare la dificultatea încadrării unor poeți precum Ion Pillat sau Vasile Voiculescu în estetica traditionalistă, care nu poate fi susținută decât la nivelul recuzitei, nu și la cel al viziunii poetice.

Didactic și conventional încadrat la orientarea traditionalistă din perioada interbelică, Ion Pillat este un iubitor de literatură, un rafinat cititor, format în universul livresc al bibliotecii familiei, dar și autorul unei opere ce poate fi împartită în trei etape: cea parnasiano-simbolista (volumele Visari pagane, Eternități de o clipă), cea traditionalistă propriu-zisă (volumele Pe Argeș în sus, Satul meu) și cea clasicizantă (volumele Poeme într-un vers, Scutul Minervei).

Motivarea apartenenței poeziei la direcția traditionalistă Poezia Aci sosi pe vremuri face parte din volumul Pe Argeș în sus, publicat în 1923

În primul rând, tema poemului este ciclicitatea existenței și scurgerea ireversibilă a timpului, ce provoacă eului liric un sentiment al rupturii ființei.

Ion Pillat este creatorul pastelului spiritual/psihologic în sensul că el descrie spațiul rural doar ca pe un fundal pe care proiectează criza launtrică provocată fie de trecerea timpului, fie de înstrăinarea față de satul natal, argument că Ion Pillat este poet traditional doar prin recuzită și modern prin viziune.

În al doilea rând, titlul poemului sugerează întoarcerea spre trecut prin sintagma "pe vremuri"; de asemenea, în titlu mai remarcăm prezenta deicticului "aci" (marca a lirismului subiectiv) și forma de perfect simplu a verbului, care desemnează o acțiune recent încheiată, ideea că revelația poetului este recent asumată.

În plus, față de poeți precum Lucian Blaga, care renunță la rigorile prozodiei, poemul păstrează

ritmul (iambic), rima (Imperecheata) si masura (13 silabe) poeziei traditionaliste si o structura clasica. Incipitul cuprinde primele 3 distihuri (6 versuri), In care regasim indici spatiali ai unui cadru rustic si intim: "La casa amintirii cu obloane si pridvor / Paianjeni zabrelira si poarta, si zavor". Intoarcerea spre trecut se realizeaza prin prezenta unor termeni ce compun un camp semantic: "amintire", "poteri", "haiduc", "Imbatranira", "pe vremuri". In opozitie cu timpul perceput la nivel individual, macrotimpul este Incremenit, mitic, scurgandu-se In alte dimensiuni. Corelat cu cel cosmic, timpul individual trezeste un sentiment de nostalgie eului liric: "In drumul lor spre zare Imbatranira plopii". Numai trecutul este vazut ca un timp al vitalitatii, idee sugerata prin aluzia la haiduci si poteri.

Urmatoarele sapte distihuri compun secventa ce reconstituie scenariul erotic de altadata, ai carui protagonisti sunt bunicii; prin recuzita (berlina, crinolina) si prin aluziile culturale la cele doua poeme romantice, Le Lac de Lamartine si Sburatorul de Ion Heliade Radulescu (ambii poeti romantici, dar apartinand unor spatii culturale diferite), este sugerat trecutul.

Dincolo de elementele de recuzita, se insista asupra portretului bunicii, dominat de motivul ochilor "de peruzea", simbol al privirii protectoare a femeii. Imaginea auditiva sporeste doza de ambiguitate a textului: "si cum sedeau... departe, un clopot a sunat, / De nunta sau de moarte, In turnul vechi din sat". Sunetul clopotului sugereaza ambivalenta spatiului sacru, care celebreaza unirea celor doi, dar aminteste si de conditia de muritor a individului, este compensata de eternizarea clipei de dargoste: "Dar ei In clipa asta simteau c-o sa ramana".

Cea de-a treia secventa realizeaza legatura dintre scenariul erotic trecut si cel prezent, exprimand drama trecerii timpului prin motivul fotografiei: "Ce straniu lucru: vremea! Deodata pe perete /Te vezi aieva numai In stersese portrete. /Te recunosti In ele, dar nu si-n fata ta, /Caci trupul tau te uita, dar tu nu-l poti uita...". Aceasta secventa da o tonalitate grava poemului, astfel Incat pe fundalul scenariului erotic este proiectata drama Instrainarii de timpul copilariei, dar si cea a efemeritatii fiintei umane.

Scenariul erotic din prezent are alti protagonisti: eul liric reia povestea de dragoste din trecut, Intr-un cadru al carui fundal general este acelasi, dar se elementele de recuzita se schimba: "Ca ieri sosi bunica... si vii acum tu: / Pe urmele berlinei trasura ta statu. / Acelasi drum te-aduse prin lanul de secara. / Ca dansa tragi, In dreptul pridvorului, la scara." Aluziile livresti nu mai tin de estetica romantica, ci de cea simbolista, contemporana noului cuplu: poeme de Francis Jammes si Balada lunei de Horia Furtuna.

Epilogul cuprinde reluarea unei imagini auditive din secventa a doua, respectiv bataia clopotului care pastreaza o nota de ambiguitate, nunta semnificand consfintirea ritualului erotic, iar moartea asumarea conditiei umane.

Caracteristicile limbajului poetic/ Rolul expresiv al nivelului lexico-semantic, morfosintactic

Nu In ultimul rand, la nivel lexical, poezia se remarca prin prezenta elementelor populare ("aci", "pridvor", "obloane", "a zabrelira", "zavor"), cu rolul refacerii atmosferei tipice trecutului. La nivel morfologic, alternarea verbelor la timpuri trecute (perfect simplu si imperfect, folosite cu rolul de a

spori aura ireala a scenariului erotic din trecut, sau perfect compus, cu rolul de exprima asumarea de catre eul liric a experientei afective) cu cele la prezent accentueaza ideea ciclicitatii existentei.

Nivelul stilistic evidentiaza preferinta pentru tropi (figuri semantice), ce se regasesc In pasajele cu valoare de pastel: personificarea apare In primele distihuri: "Paianjeni zabrelira si poarta, si zavor / Iar hornul nu mai trage alene din ciubuc...", accentuand In mod paradoxal imaginea spatiului abandonat si sentimentul de melancolie provocat de Indepartarea de intimitatea trecutului afectiv. Versul cu rezonanta metaforica "In drumul lor spre zare Imbatranira plopilor" transfera asupra elementelor naturii durerea trecerii ireversibile a timpului. Indicii temporali ai Inserarii sunt accentuati prin comparatie: "Iar cand deasupra casei ca umbre berze cad, / li spuse Sburatorul de-un tanar Eliad... ". O aparitie singulara o constituie exclamatia retorica din secventa mediana, ce accentueaza starea generica de melancolie a eului liric, provocata de constatarea efemeritatii fiintei umane: "Ce straniu lucru: vremea! Deodata pe perete / Te vezi aievea numai In stersele portrete."

Ambiguitatea ca trasastura modernista a limbajului poetic se evidentiaza In repetitia versurilor referitoare la bataia clopotului, accentuand atmosfera textului. De asemenea, aluziile livresti prin care se reconstituie prezentul si trecutul reprezinta tot un procedeu revedicat de la estetica modernista, vizand un cititor initiat.

Incheiere

In concluzie, avand aluzii la timpul trecut, realizand tabloul unui cadru rural si conservand o structura clasica, poezia Aci sosi pe vremuri reflecta estetica traditionalista; totusi, prin accentele grave ale crizei trecerii timpului, prin tonalitate si prin sentimentele de melancolie declansate de Instrainarea eului liric de spatiul intim si securizant al trecutului, ea se revendica, de asemenea, de la estetica modernista.